

СУЧАСНИЙ СТАН ВИКОРИСТАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ПОСІБНИКІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Наталія Мосьпан. Современное использование учебных пособий по английскому языку.

Natalia Mospan. Current use of textbooks of English.

А Розглядаються питання використання навчальних посібників українських та англійських видавництв у процесі навчання англійської мови у вищих навчальних і середніх закладах України. Представлені критерії навчального потенціалу сучасних посібників з англійської мови. Матеріали статті базуються на даних анкетування викладачів ВНЗ, вчителів шкіл і студентів.

А Рассматриваются вопросы использования учебных пособий украинских и английских издательств в процессе обучения английскому языку в высших учебных и средних заведениях Украины. Представлены критерии обучающего потенциала современных учебников по английскому языку. Материалы статьи базируются на данных анкетирования преподавателей вузов, учителей школ и студентов.

S The article focuses on the use of textbooks of Ukrainian and English editions in learning English in universities and secondary schools in Ukraine. The criteria of educational potential of modern textbooks of English are presented. The article is based on survey of university lecturers, school teachers and students.

Ключові слова: англійські видавництва, анкетування, викладачі ВНЗ, вчителі, навчальний посібник, українські видавництва.

Ключевые слова: английские издательства, анкетирование, преподаватели вузов, учебные пособия, учителя, украинские издательства.

Key words: English editions, school teachers, survey, textbook, Ukrainian editions, university lecturers.

Постановка проблеми. На сучасному етапі, коли питання використання інноваційних технологій під час формування іншомовної комунікативної компетенції широко обговорюється науковою спільнотою [1; 2; 3; 4], серед різних засобів навчання посібник посідає головне місце. Навчальні посібники найчастіше використовуються для формування навичок читання (підтвердили 96,96% респондентів) і письма (підтвердили 90,90%) [3, с. 185]. У процесі навчання англійської мови в Україні широко використовуються навчальні посібники як англійських, так і українських видавництв. Усі навчальні заклади вибирають посібники у відповідності з програмою, матеріальними можливостями й перевагами. Практика показує, що в одній школі чи університеті, в одному класі або групі використовують навчальні посібники англійських видавництв, а в іншому – українських. На сьогоднішній день немає даних загального моніторингу кількісних та якісних показників використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у навчанні англійської мови. Відповідно, немає даних, які могли б підтвердити цінність навчального потенціалу одних або спростувати його в інших.

Метою цієї статті було дослідити сучасний стан використання навчальних посібників з англійської мови зарубіжних і вітчизняних видавництв у процесі формування іншомовної комунікативної компетенції у середніх і вищих навчальних закладах.

Виклад основного матеріалу. Для дослідження цього питання було проведено анкетування вчителів, викладачів і студентів, оскільки навчальний процес носить двосторонній характер і врахування думки обох сторін є важливим. Метою анкетування було визначити ставлення викладачів і студентів до використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у навчанні англійської мови.

В анкетуванні брали участь 30 викладачів і 95 студентів III та IV курсів Київського університету

імені Бориса Грінченка та 21 учитель шкіл м. Києва (ЗОШ № 5, 115, 155, 304, Печерської гімназії № 75 та Скандинавської гімназії). Анкетування було проведене у 2012–2013 н. р. Приклад анкети наведено нижче.

Анкета

Використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у процесі навчання англійської мови

1. Яким посібникам Ви надаєте перевагу в процесі навчання англійської мови:

- а) посібникам англійських видавництв;
- б) посібникам українських видавництв;
- в) посібникам українських та англійських видавництв?

2. У яких посібниках реалізується комплексний підхід до навчання видів мовленнєвої діяльності:

- а) у посібниках англійських видавництв;
- б) у посібниках українських видавництв;
- в) у посібниках українських та англійських видавництв?

3. У яких посібниках значна увага приділяється навчанню аудіювання та говоріння:

- а) у посібниках англійських видавництв;
- б) у посібниках українських видавництв;
- в) у посібниках українських та англійських видавництв?

4. Які посібники містять вправи для самокорекції та корекції помилок:

- а) посібники англійських видавництв;
- б) посібники українських видавництв;
- в) посібники українських та англійських видавництв?

5. Які посібники сприяють духовно моральному вихованню студентів:

- а) посібники англійських видавництв;
- б) посібники українських видавництв;

в) посібники українських та англійських видавництв?

6. Які посібники містять додаткові навчальні матеріали:

- а) посібники англійських видавництв;
- б) посібники українських видавництв;
- в) посібники українських та англійських видавництв?

7. У яких посібниках Ви зустрічали граматичні чи лексичні помилки?

- а) у посібниках англійських видавництв;
- б) у посібниках українських видавництв;
- в) у посібниках українських та англійських видавництв?

8. Оформлення (малюнки, таблиці, фото тощо) яких посібників не завжди відповідає тематиці та змісту навчального матеріалу посібника:

- а) у посібниках англійських видавництв;
- б) у посібниках українських видавництв;
- в) у посібниках українських та англійських видавництв?

Результати опитування наведені в табл. 1; 2; 3; 4:

Таблиця 1

Використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у навчанні англійської мови (на думку викладачів)

Питання анкети	Англійські посібники	Українські посібники	Англійські та українські
Яким посібникам Ви надаєте перевагу в процесі навчання англійської мови?	43.33%	0.00%	56.66%
У яких посібниках реалізується комплексний підхід до навчання видів мовленнєвої діяльності?	70.00%	6.66%	23.33%
У яких посібниках значна увага приділяється навчанню аудіювання та говоріння?	73.33%	0.00%	26.66%
Які посібники містять вправи для самокорекції та корекції помилок?	56.66%	3.33%	40.00%
Які посібники сприяють духовно-моральному вихованню студентів?	0.00%	40.00%	60.00%
Які посібники містять додаткові навчальні матеріали?	80.00%	0.00%	20.00%
У яких посібниках Ви зустрічали граматичні чи лексичні помилки?	0.00%	83.33%	16.66%
Оформлення яких посібників не завжди відповідає тематиці та змісту навчального матеріалу посібника?	13.33%	73.33%	13.33%
Загальна кількість респондентів – 30			

Аналіз результатів опитування викладачів (табл. 1) показав, що в процесі навчання англійській мові більшість використовують навчальні посібники як англійських, так і українських видавництв – 56.66% респондентів. Викладачі підтвердили, що в навчальних посібниках англійських видавництв реалізується комплексний підхід до навчання всім видам мовленнєвої діяльності (70%), що в них величезна увага приділяється навчанню аудіювання і говоріння (73.33%), вони містять вправи для самокорекції і корекції помилок (56.66%) і навчальні

посібники англійських видавництв забезпечені додатковими навчальними матеріалами – 80% респондентів. У свою чергу, викладачі згодні, що навчальні посібники українських видавництв мають лексичні і граматичні помилки (83.33%) та їхнє оформлення не завжди відповідає навчальному матеріалу підручника (73.33%).

Таблиця 2

Використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у навчанні англійської мови (на думку студентів)

Питання анкети	Англійські посібники	Українські посібники	Англійські та українські
Яким посібникам Ви надаєте перевагу в процесі навчання англійської мови?	24.21%	1.052%	74.73%
У яких посібниках реалізується комплексний підхід до навчання видів мовленнєвої діяльності?	58.94%	8.42%	32.63%
У яких посібниках значна увага приділяється навчанню аудіювання та говоріння?	78.94%	8.42%	12.63%
Які посібники містять вправи для самокорекції та корекції помилок?	41.05%	22.10%	36.84%
Які посібники сприяють духовно-моральному вихованню студентів?	16.84%	30.52%	52.63%
Які посібники містять додаткові навчальні матеріали?	70.52%	3.16%	26.31%
У яких посібниках Ви зустрічали граматичні чи лексичні помилки?	2.10%	69.47%	28.42%
Оформлення яких посібників не завжди відповідає тематиці та змісту навчального матеріалу посібника?	9.47%	63.15%	27.37%
Загальна кількість респондентів – 95			

Аналіз результатів опитування студентів (табл. 2) показав, що в процесі навчання англійської мови більшість віддають перевагу використанню навчальних посібників як англійських, так і українських видавництв – 74.73% респондентів. Студенти згодні, що в навчальних посібниках англійських видавництв реалізується комплексний підхід до навчання всім видам мовленнєвої діяльності (58.94%), що в них величезна увага приділяється навчанню аудіювання і говоріння (78.94%), є вправи для самокорекції та корекції помилок (41.05%) і навчальні посібники англійських видавництв забезпечені додатковими навчальними матеріалами – 70.52% респондентів. У свою чергу, студенти також відзначили, що навчальні посібники українських видавництв мають лексичні та граматичні помилки (69.47%) та їхнє оформлення не завжди відповідає навчальному матеріалу підручника (63.15%).

Аналіз результатів опитування вчителів шкіл (табл. 3) показав, що в процесі навчання англійської мови більшість також віддають перевагу використанню навчальних посібників як англійських, так і українських видавництв – 57.14% респондентів.

Таблиця 3

Використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у навчанні англійської мови (на думку вчителів шкіл)

Питання анкети	Англійські посібники	Українські посібники	Англійські та українські
Яким посібникам Ви надаєте перевагу в процесі навчання англійської мови?	42.85%	0.00%	57.14%
У яких посібниках реалізується комплексний підхід до навчання видів мовленнєвої діяльності?	62.00%	4.76%	33.33%
У яких посібниках значна увага приділяється навчанню аудіювання та говоріння?	80.95%	0.00%	19.04%
Які посібники містять вправи для самокорекції та корекції помилок?	52.38%	0.00%	47.61%
Які посібники сприяють духовно-моральному вихованню студентів?	0.00%	28.57%	71.42%
Які посібники містять додаткові навчальні матеріали?	66.66%	0.00%	33.33%
У яких посібниках Ви зустрічали граматичні чи лексичні помилки?	0.00%	71.42%	28.57%
Оформлення яких посібників не завжди відповідає тематиці та змісту навчального матеріалу посібника?	23.80%	57.14%	19.04%
Загальна кількість респондентів – 21			

Вчителі згодні, що в навчальних посібниках англійських видавництв реалізується комплексний підхід до навчання всім видам мовленнєвої діяльності (62%), що в них величезна увага приділяється навчанню аудіювання і говоріння (80.95%), є вправи для самокорекції та корекції помилок (52.38%) і навчальні посібники англійських видавництв забезпечені додатковими навчальними матеріалами – 66.66% респондентів. У свою чергу, вчителі шкіл також відзначили, що навчальні посібники українських видавництв мають лексичні та граматичні помилки (71.42%) та їхнє оформлення не завжди відповідає навчальному матеріалу підручника (57.14%).

Згідно з аналізом загальних результатів опитування викладачів, студентів і вчителів наведених у табл. 4, у процесі навчання англійської мови використовуються навчальні посібники як англійських, так і українських видавництв – 62.84% респондентів. У навчальних посібниках англійських видавництв реалізується комплексний підхід до навчання всім видам мовленнєвої діяльності (63.64%), у них величезна увага приділяється навчанню аудіювання та говоріння (77.74%), є вправи для самокорекції та корекції помилок (50.03%) і навчальні посібники англійських видавництв забезпечені додатковими навчальними матеріалами – 72.39% респондентів підтвердили це твердження.

У свою чергу, учасники анкетування зазначили про наявність лексичних і граматичних помилок у навчальних посібниках українських видавництв (74.74%), а також недостатню відповідність їхньо-

го оформлення навчальному матеріалу посібників (64.55%). Треба також зазначити, що як викладачі, так і студенти не змогли розмежувати потенціал навчальних посібників у духовно-моральному вихованні учнів (61.35% респондентів), віддаючи перевагу навчальним посібникам як англійських, так і українських видавництв.

Таблиця 4

Показники використання навчальних посібників англійських та українських видавництв у навчанні англійської мови

Питання анкети	Англійські посібники	Українські посібники	Англійські та українські
Яким посібникам Ви надаєте перевагу в процесі навчання англійської мови?	36.79%	0.35%	62.84%
У яких посібниках реалізується комплексний підхід до навчання видів мовленнєвої діяльності?	63.64%	6.61%	29.74%
У яких посібниках значна увага приділяється навчанню аудіювання та говоріння?	77.74%	2.80%	19.44%
Які посібники містять вправи для самокорекції та корекції помилок?	50.03%	8.47%	41.48%
Які посібники сприяють духовно-моральному вихованню студентів?	5.61%	33.03%	61.35%
Які посібники містять додаткові навчальні матеріали?	72.39%	1.05%	26.54%
У яких посібниках Ви зустрічали граматичні чи лексичні помилки?	0.70%	74.74%	24.55%
Оформлення яких посібників не завжди відповідає тематиці та змісту навчального матеріалу посібника?	15.53%	64.55%	19.91%
Загальна кількість респондентів – 125			

Висновки із пре дставленого дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямку.

Таким чином, вивчення сучасного стану використання посібників у процесі формування комунікативної компетенції в англійській мові у вищих навчальних і середніх закладах освіти дає підстави зробити такі висновки:

– у навчальному процесі використовуються посібники як українських, так і англійських видавництв;

– навчальні матеріали посібників українських та англійських видавництв сприяють духовно-моральному вихованню учнів;

– навчальні посібники англійських видавництв є ефективнішими засобами завдяки автентичності навчального матеріалу; комунікативної спрямованості системи вправ; вправам для самокорекції та корекції помилок, що спрямовані на формування навичок виправлення мовних помилок у писемному мовленні; наявності додаткових аудіо – і відеоматеріалів;

– навчальні посібники українських видавництв є менш ефективними засобами завдяки наявності

лексичних і граматичних помилок, а також недостатній відповідності їхнього оформлення навчальному матеріалу самих посібників.

Вважаємо, що наведений аналіз результатів дослідження та його висновки сприятимуть подальшому теоретичному і практичному вивченню проблеми використання навчальних посібників вітчизняних і зарубіжних видавництв, зокрема виданню якісніших українських посібників для навчання англійської мови.

1. Коваль Т.І Підготовка викладачів вищої школи: інформаційні технології у педагогічній діяльності: навч.-метод. посібник / Т.І. Коваль, С.О. Сисоєва, Л.П. Сущенко. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2009. – 380 с.
2. Мосьпан Н.В. Технічні засоби в навчанні англійської мови / Н.В. Мосьпан // Пріоритетні напрями вчителя іноземної мови у контексті вимог Болонського процесу: зб. наук. праць за матеріалами наук.-прак. конф. – Ніжин – 2011. – С. 123–125.
3. Мосьпан Н.В. Використання інтерактивної дошки у процесі підготовки майбутніх учителів / Н.В. Мосьпан // Педагогічний процес: теорія і практика: зб. наук. праць за матеріалами наук.-прак. конф. – К.: Київськ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2012. – Вип. 3. – С. 184–196.
4. «За» і «проти» переходу шкіл на електронні підручники // Статті з питань освіти. – Режим доступу: <http://www.osvita.org.ua/articles/653.html>

УДК 372.41.036(03)=111

Оксана Рудич

РИТОРИЧНИЙ АСПЕКТ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ В ПРОЦЕСІ ЧИТАННЯ АНГЛОМОВНОГО ЛІТЕРАТУРНОГО ТЕКСТУ

А Стаття присвячена характеристиці проблеми формування художнього образу в процесі читання англійської дитячої літератури. Особлива увага приділяється риторичному аспекту формування художнього образу як засобу оптимізації сприймання.

Ключові слова: сучасна дитяча англійська література, риторичний аспект, художній образ, стимуляція інтересу до читання.

Оксана Рудич. Риторический аспект формирования художественного образа в процессе чтения англоязычного литературного текста.

А Стаття посвящена проблеме формирования художественного образа в процессе чтения англоязычной детской литературы. Особое внимание уделено риторическому аспекту формирования художественного образа как средства оптимизации восприятия.

Ключевые слова: современная детская англоязычная литература, риторический аспект, художественный образ, стимуляция интереса к чтению.

Oksana Rudych. Rhetorical aspect of the art vision evaluation while English literary texts reading.

S The article is devoted to the problem of art vision evaluation while modern English literature for children reading. The main attention is aimed on to rhetorical aspect using while comprehension optimization.

Key words: modern English literature for children, encouraging the interest in reading, rhetorical aspect, art vision.

Актуальність і доцільність дослідження. У контексті загальноєвропейської інтеграції питання використання художньої англійської літератури у ході навчання та виховання молоді набуває надзвичайної актуальності. Адже робота з першоджерелами дозволяє творчо досліджувати слово як засіб мистецтва, сприяє художньому вихованню особистості, збагаченню соціокультурного компонента, розвитку уваги, уваги, абстрактного та логічного мислення.

У сучасному інформаційному суспільстві глобальний процес універсалізації охоплює всі сфери життєдіяльності людини. Спостерігається певне спрощення загальноосвітніх програм, що призводить до уніфікації рівня знань учнів і часткового обмеження індивідуальних творчих можливостей кожного зокрема.

На нашу думку, активне використання літературних першоджерел, англійських зокрема, створення власних художніх образів у процесі читання допоможе запобігти уніфікації, деперсоналізації особистості.

Складний процес створення власного художнього образу характеризується активним його дослідженням, концентрацією уваги, пам'яті, використанням образного, абстрактного, логічного мислення, фантазуванням і пошуком адекватних ідей образів.

Аналіз останніх джерел і публікацій. До роз-

роблення проблеми створення та використання художнього образу в процесі читання літературного тексту долучилися такі зарубіжні та вітчизняні науковці: В. Ізер, К. Крамш, Б. Грейб, П. Рісуар, М. Бахтін, М. Лещенко, Є. Белкіна, Т. Щербан.

Метою нашого дослідження є пошук ефективних шляхів оптимізації сприймання англійського тексту. Зроблено акцент на риторичному аспекті створення художнього образу у процесі опрацювання дитячих літературних джерел, на основі використання теоретичного методу (вивчення та аналіз мистецтвознавчої, психологічної, педагогічної, навчально-методичної літератури).

Виклад основного матеріалу дослідження. Згідно із сучасними психолінгвістичними тенденціями розуміння художнього тексту не обмежується лише декодацією лексичного та граматичного його компонентів, воно народжується у процесі інтелектуальної та емоційної взаємодії автора та читача.

Вважати, що адекватна когнітивна структура виникає одразу в процесі читання і просто озвучується, коли викладач просить відобразити своє ставлення до прочитаного, було б похибкою. Глибокому розумінню творчої ідеї сприяє низка риторичних процедур дискурсивного характеру. Філософ Пол Рісуар зазначає: «Розуміння не має нічого спільного із раптовим усвідомленням психологічного життя іноземця або з емоційною ідентифікацією з духовними прагненнями. Розуміння повністю фор-